

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ

Постановка проблеми. Сучасні тенденції освіти в суспільно – політичних і економічних умовах нашої країни передбачають посилення комунікативних можливостей людини, формування потреби постійного підвищення професійної кваліфікації й професійної мобільності, а також виховання висококультурної особистості. Дослідження в психології, педагогіці та соціології спрямовані на підготовку фахівця, зорієнтованого на прояв ініціативи, креативності та на ефективному вирішенню виробничих і комунікативних завдань. У зв'язку з вказаними обставинами перед системою вищої освіти ставляться необхідні завдання для підготовки компетентних фахівців, котрі володіють комунікативною культурою, тому формування в студентів цього педагогічного феномену набуває в сучасних умовах особливого значення і є складовою частиною професійної підготовки майбутнього фахівця.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Усвідомлення актуальності питання формування комунікативної культури майбутніх аграріїв спонукає науковців у галузі філософії, психології та педагогіки до вивчення зазначеної проблеми. У науковій літературі знайшли розкриття питання, що стосуються використання ситуативно-ігрового підходу для формування комунікативної культури (О. Вербицький, Л. Девіна, Е. Маслико, Р. Мільруд, О. Новаков, В. Скалкін, М. Стронін, В. Філатов, С. Часнок та ін.). Також привертають увагу роботи знаних вітчизняних і зарубіжних науковців, що висвітлюють теоретичні та практичні питання, котрі пов'язані з використанням комунікативних ситуацій: О. Алхазішвілі, І. Берман, О. Бернацька, І. Бім, І. Зимня, Д. Ізаренков, М. Ільїн, О. Леонт'єв, Р. Мільруд, Р. Мін'яр-Белоручев,

Е. Розенбаум, Т. Сахарова, В. Скалкін, Ю. Федоренко, D. Evans, A. Hornby та ін.

Отже, вітчизняний і зарубіжний досвід засвідчує несплинний пошук нових комунікативних методів навчання, котрі оптимально відповідають характеру сучасних соціальних вимог, орієнтованих на формування готовності особистості до швидких змін у соціумі за рахунок розвитку здібностей до активної творчості, креативних форм мислення, а також здатності до співробітництва з іншими людьми.

Проблема ефективного формування комунікативної культури в навчальному процесі вже досить широко висвітлена в педагогічній науці. Тим часом, вивчення стану викладання іноземної мови у ВНЗ свідчить, що рівень володіння іноземною мовою їхніх випускників не відповідає вимогам сучасного ринку праці. Причина такого стану — недостатня розробленість проблеми навчання іноземним мовам студентів у вищих навчальних закладах у тісному зв'язку з одержаною професією, з вимогами сучасного ринку праці.

Виклад основного матеріалу.

Узагальнення різних підходів до визначення феномена культури дає підстави зробити висновок, що культура як особистісна характеристика відображає рівень оволодіння певною діяльністю, розвиток особистісних якостей, умінь і здібностей, необхідних для ефективного виконання діяльності. З цього погляду комунікативну культуру майбутнього фахівця аграрної галузі можна розглядати як важливий компонент його загальної фахової культури, що визначає здатність до ефективного спілкування в контексті професійної діяльності. У зв'язку з цим домінантою наукових досліджень є підготовка майбутнього фахівця до професійного спілкування.

У найбільш широкому і первісному значенні культура постає як створена людиною “інша природа”, область штучних предметів і явищ, як світ, створений людиною, на відмину від дикої природи [1, с.20].

Розвиток культури потребує постійної розумової роботи, своєчасного самовдосконалення, подолання себе, саморозвитку. Культура -“універсальний засіб людського існування, який має найрізноманітніші функції та засоби розвитку суспільства, творчих сил і здібностей людини” [5, с. 48].

Е.Ю. Захарченко розглядає культуру “як середовище розвитку людини і суспільства”, “як важливе джерело і рушійну силу, яка визначає направлення і форми їхнього розвитку” [4, с.71]. Культуру часто висвітлюють крізь призму соціального життя.

В.Г.Волков виділяє низку функцій, які несе в собі культура:

1. Інформаційну (історичне накопичення, множення і передача інформації від покоління до покоління).
2. Адаптивну (забезпечує адаптацію людини до навколишнього середовища).
3. Комунікативну (дає засоби спілкування – знакові системи мови, встановлює справжні людські форми спілкування).
4. Інтеграційну (спрямовану на об'єднання людей як в рамках однієї культури, так і за її межами).
5. Функцію соціалізації (включення індивідів в суспільне життя, засвоєння ними соціального досвіду, норм поведінки, соціальної ролі, що дозволяє особистості стати повноцінним членом суспільства) [2, с. 33].

Таким чином, культура є універсальним засобом людського буття з функціями і властивостями розвитку суспільства [5, с. 62]. Сучасне суспільство характеризується як інформаційне. Освіта займає в ньому визначну роль. Таке суспільство надає особистості можливість відбирати, створювати та використовувати інформацію. Це, значною мірою, залежить від загальнокультурної компетентності, рівня духовності особистості. В епоху глобальної комп'ютеризації виникає загроза заміни духовних цінностей культури прагматичними. Інтернет, певним чином, мав би здійснювати соціокультурну диференціацію традиційних культур. Сприйняття молоддю культури віртуальної демонструє як позитивні, так і негативні тенденції. Це ще один чинник, який змушує розглядати освіту в культурному контексті. Тому стратегічна мета освіти – засвоєння та примноження культури її вихованців.

Відомий американський фахівець у галузі культурології освіти пише, що культура може сприйматися як мінливі цінності, орієнтації, соціальні і політичні відносини, світогляд, що сповідується групою людей, пов'язаних низкою чинників

(спільною історією, географічним положенням, мовою, релігією, звичаями тощо) [8, с. 95-96].

Н.Б.Крилова зазначає, що культура є основою освіти, і освіта є умовою існування культури [6, с. 217].

Культура мови, на думку Б.А.Головіна, полягає у розвитку її лексики та синтаксису, багатстві семантики, різноманітті її інтонацій і т. д.[4, с.182].

Культура мови вивчає нормативність мови, її відповідність тим вимогам, що висуваються суспільством. Комунікація (від лат. *communicatio* – повідомлення, передача) – універсальне поняття, яке використовується всіма науками. На рівні культури мовлення комунікативна культура може бути визначена як „реальний процес комунікації за допомогою мови як засобу,що об’єднує комунікативно-мовленнєві акти говоріння (продукування) й сприймання (розуміння)” [3, с. 46].

Підтримуючи думку В.В.Соколової, під комунікативною культурою ми розуміємо сукупність умінь та навичок, що забезпечують доброзичливу взаємодію людей один з іншим, ефективно розв’язання будь-яких завдань спілкування.

Дослідниця в галузі педагогіки, займаючись питаннями культури спілкування, культури мови, звертає увагу на те, що головною умовою оволодіння культурою спілкування є виховання оцінного відношення до висловлення. Цей процес складається з таких етапів:

- 1) осмислення комунікантом цільової установки спілкування;
- 2) прогнозування впливу висловлення на адресата;
- 3) урахування ситуацій, умов спілкування В.В.Соколова [7, с. 79].

Націленість навчально-виховного процесу в педагогічному ВНЗ на розвиток комунікативної культури майбутнього фахівця аграрної галузі диктує необхідність максимального використання засобів усіх вузівських дисциплін, включаючи іноземну мову.

Майбутній фахівець має володіти такими якостями, як самостійність, відповідальність, здатність аналізувати ситуацію і одержувати необхідну інформацію. Не менш важливими для нього є такі якості, як уміння спілкуватися, аргументувати, переконувати, правильно вести суперечки, відстоювати свою точку зору. Отже,

процес формування комунікативної культури – це не просто абстрактний процес, але зміна стану різних видів діяльності студентів. Цей процес, функціонуючи та розвиваючись, виконує певні освітні завдання, одним з яких є формування комунікативної культури.

Комунікація – складне явище, яке потребує певної підготовки. Вимоги до особистості в аспекті її готовності до спілкування останнім часом зводилися до способів оволодіння нормами і правилами спілкування. Це відбувається в процесі виконання особистістю соціальних ролей у різних групах, колективах і суспільних інститутах, і тим самим людина послідовно включається в об'єктивний хід життєдіяльності. Такі традиційні способи не діють на сучасному етапі, тому що суттєво змінилися вимоги до людини як учасника спілкування.

Тому в підготовці майбутнього фахівця аграрної галузі до спілкування важливе місце посідає формування в них комунікативних навичок, взаємодія з іншими людьми, вільне орієнтування в певній ситуації. Такі вміння передбачають здатність контактувати з необхідними партнерами в ситуації, яка вже склалася, самим створювати ситуацію спілкування з конкретними партнерами, знаходити необхідні типи спілкування в кожному з названих випадків.

Виникла об'єктивна необхідність формувати комунікативну культуру, спираючись на нові економічні і політичні реалії нашого суспільства. Для того, щоб прийняти будь-яку концепцію навчання, необхідно враховувати, рівень комунікативної культури в країні, а також керуватися основними принципами комунікативної культури такими як:

1. Врахування потенційних можливостей комунікативної культури.

У процесі вивчення проблеми ми впевнилися в необхідності оволодіння комунікативною культурою як для суспільства в цілому, так і для становлення особистості кожної людини, розвитку її здібностей, стимуляції її пізнавальних потреб. А основною метою є розвиток комунікативної культури як один із засобів розвитку особистості.

2. Затвердження нового статусу комунікативної культури в суспільстві.

Комунікативна культура є для суспільства свого роду виробничою силою і чинником, який визначає виробничі відношення. Тому грамотність кожної людини в цій області має стати пріоритетною в суспільстві, тобто усвідомленою суспільною цінністю.

3. Системність.

Принцип системності полягає в узгодженні всіх можливостей оволодіння комунікативною культурою і всіх способів її реалізації в різних навчальних закладах, а головним чином, у ВНЗ.

Для формування комунікативної культури нам необхідно виробити в студентів комунікативні знання й уміння в процесі комунікативної діяльності.

Висновки. Підготовка майбутнього фахівця аграрної галузі до формування комунікативної культури можливе за умови моделювання у навчальному процесі типових ситуацій реального спілкування, які виникають в різних сферах життя і стосуються різних тем. У зв'язку з цим навчальна діяльність має організовуватися таким чином, щоб вони виконували вмотивовані дії з мовленнєвим матеріалом для вирішення комунікативних завдань, спрямованих на досягнення цілей та намірів спілкування.

Отже, комунікативна культура є одним з ключових компонентів професійної культури майбутнього фахівця. Вона акумулює в собі комплекс цінностей, знань, зразків поведінки, необхідних у майбутній професійній діяльності, та умінь гнучко реалізувати їх на практиці з метою забезпечення ефективної спільної діяльності в процесі професійного спілкування.

Література:

1. Беспалько В.П. Основы теории педагогических систем / Беспалько В.П. – Воронеж : Изд. Воронежского ун-та, 1977. – 304 с.
2. Волков В.Г. Социология культуры / Волков В.Г. – М. : Изд-во , 2000. – 60 с.
3. Долгополова Н.Ф. Развитие коммуникативных умений студентов-менеджеров в условиях университета : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.01 / Долгополова Наталья Федоровна. – Оренбург, 1998. – 188 с.

4. Захарченко Е.Ю. Педагогическая культурнообразовательная ситуация / Е.Ю. Захарченко // Педагогика. – 1999. – №3. – С. 69-73.
5. Каган М.С. Мир общения: проблема межсубъектных отношений / Каган М.С. – М. : Политиздат, 1988. – 319 с.
6. Крылова Н.Б. Культурология образования / Крылова Н.Б. – М.: Народное образование, 2000. – 272 с.
7. Соколова В.В. Культура речи и культура общения / Соколова В.В. – М.: Просвещение, 1995. – 191 с.
8. Sonia Nieto / Affirmation, Solidarity, and Critique: Moving Beyond Tolerance in Multicultural Education. Annual Editions: Multicultural Education, Brown & benchmark Publishers, Guilford, 1995, # 95/96Steiner C.M. Games alcoholics play.- N.Y., 1971.- 172 p.

Communicative culture formation of future agrarians

Key words: communicative culture formation, communication, communicative culture, typical situations.

The article is devoted to the problem of communicative culture formation of future agrarians as a component of professional training in the educational process of higher educational establishments. Communicative culture formation is successfully achieved with the help of using typical situations of real communication that occur in different spheres related to various topics. The ways of co-operation during the innovative teaching are considered. In the article the cooperative learning model in the process of teaching is determined.

Ключевые слова: формирование коммуникативной культуры, коммуникация, коммуникативная культура, ситуации реального общения.

В статье исследованы особенности формирования коммуникативной культуры будущих специалистов аграрной сферы. Определено, что новая система образования предполагает реформирование работы учебных заведений, опираясь на необходимость обновления профессиональной подготовки та профессиональной деятельности будущих специалистов аграрной сферы, связанные с развитием

способов коммуникации и информационных тенденций в современном образовании. В статье обоснована необходимость формирования коммуникативной культуры будущего агрария в условиях моделирования в учебном процессе ситуаций реального общения, которые возникают в разных сферах жизни и относятся к разным темам.

Ключові слова: формування комунікативної культури, комунікація, комунікативна культура, ситуації реального спілкування.

У статті досліджено особливості формування професійної компетенції майбутніх фахівців аграрної сфери. Визначено, що нова система освіти передбачає реформування роботи навчальних закладів, зумовлюючи потреби в оновленні професійної підготовки та професійної діяльності педагога, котрі пов'язані з розвитком засобів комунікації та інформаційних тенденцій у сучасній освіті. Також обгрунтовано необхідність формування комунікативної культури майбутнього фахівця аграрної галузі за умови моделювання у навчальному процесі типових ситуацій реального спілкування, які виникають в різних сферах життя і стосуються різних тем. У зв'язку з цим навчальна діяльність має організовуватися таким чином, щоб вони виконували вмотивовані дії з мовленнєвим матеріалом для вирішення комунікативних завдань, спрямованих на досягнення цілей та намірів спілкування.